

Nova Prava

SOCIALNO POLITICNI, KULTURNI IN STROKOVNI LIST

Izhaja štirikrat mesečno ob četrtkih. Naročnina: mesečno Din 4.—, četrtletno Din 10.—, polletno Din 20.—, celoletno Din 40.—. Posamezna številka Din 1.—. Uredništvo in uprava Ljubljana, Dalmatinova ulica 8, telefon šte. 21-52. Rokopisi se ne vračajo. Poštočkovni račun šte. 17.177. Poštni predal šte. 74.

Naročniki! — Mnogo vas je, ki še sedaj dolgujete naročnino za leto 1937. Ker bomo primorani takim prekiniti pošiljanje lista, ponovno prosimo da nakazete zaostalo naročnino.

Za enoten nastop

Prepad med kapitalizmom in proletariatom postaja vse večji, kljub naporom, da bi se premostil. Ta razdor v največji meri pospešuje nesmiselno postopanje kapitalizma, ki na eni strani modernizira proizvodnjo do skrajnosti in s tem vedno bolj omejuje možnost zaposlitve, na drugi strani se pa z največjo konservativnostjo upira izboljšanju delavskega položaja. In dočim se bogastva kapitalističnih slojev stalno večajo, življenjski standard delavcev, ne samo da ne raste, ampak v mnogih primerih celo pada. Borba med obema nasprotnikoma je zelo neenaka. Na eni strani stoji kapital, močno zakoreninjen v narodnem gospodarstvu, do popolnosti organiziran in napram delavstvu čudovito neenoten, na drugi pa delavstvo, materialno odvisno in poleg vsega še razcepljeno v borbi na tisoče delcev. Idealna in približno enaka borba med kapitalizmom in delavstvom bi bila, če bi delavstvo tvorilo enotno organizacijo, kar bo pa še dolgo samo neustvarljiva iluzija. Dokler bodo različni ljudje, bodo različna mišljenja in seveda tudi različne organizacije. Ali vsakdo ima do svojega lastnega prepričanja tudi polno pravico in mi vedno stojimo na stališču, da je vsako uniformiranje duha največji prestopki proti človeškemu dostojanstvu. Iz teh obzirov se ne moremo protiviti obstanku delavskih organizacij, razdeljenih na podlagi svetovnih nazorov, pač pa poudarjamo, da ideološka razlika ne sme biti ovira, da bi delavstvo v borbi za svoje pravice ne stopalo v strnjene vrste.

Toda ravno v pogledu skupnega nastopa vseh delavskih organizacij v mednarodnem gibanju so mišljenja še vedno močno razdeljena. Ni še dolgo, kar smo čitali, da HRS odklanja sodelovanje z URSSJ. Na kongresu SMRJ v Beogradu pa smo slišali ravno obratno željo zastopnikov iste organizacije po samostojnem nastopu v vseh akcijah. Vprašanje skupnega nastopa delavskih organizacij je silno važno in čeprav ni dvoma v pravilnost ene in edine rešitve, vendar se še vedno vodi o njem živahna polemika.

S tem v zvezi je v poslednjem času najbolj zapažena odločitev kongresa URSSJ v Zagrebu, kjer so se v posebni resoluciji odločili za enoten nastop. Najzanimivejši del resolucije se glasi:

«... Dosedanje začasno in neobvezno akcijsko sodelovanje z organizacijami s klasičnim obeležjem in organizacijska nepovezanost se mora dovesti do popolne akcijske enotnosti, ki naj se formira na bazi kartela, na čelu katerega bi stal stalen odbor za vso državo, seveda s sodelovanjem pokrajinskih in krajevnih odborov, kjer imajo te grupe svoje organizacije.»

Zelo lepa odločitev kongresa URSSJ, ki jo lahko pozdravimo, ako je dobro namerna in iskreno mišljena. Enoten delavski nastop v borbi proti kapitalizmu je nujnost, ki se mora ustvariti v najbližji bodočnosti in ki je mogoče kljub diferenciaciji delavskih organizacij na idejni podlagi. Ali smo že kdaj videli kapitalistično strujo neenotno in razbito na

Petdeset let bolniškega zavarovanja

Točno 50 let je poteklo dne 30. marca, ko je stopil v veljavo avstrijski zakon o obveznem bolniškem zavarovanju delavcev.

Jubilej, ki ne sme in ne more mimo nas, ne da bi se ga spominjali, ker sega globoko v naše socialno in kulturno življenje.

To je bil prvi korak k praktičnemu izvajanju socialne politike v bivšem avstrijskem parlamentu. Iz njega so se v naših krajih organizirale tako imenovane «Okrajne bolniške blagajne», ki so v omejenem obsegu ustrezale svojemu namenu, ker je bilo bolniško zavarovanje šele v razvoju. Po prevratu leta 1922. je bil izdan naš «Zakon o zavarovanju delavcev», uveljavljen za vso državo. Ustanovljeni so bili okrajni uradi, na katere se je z likvidacijo Okrajnih bolniških blagajn prenesla vsa skrb za bolniško zavarovanje in neizhode delavcev, medtem ko je zavarovanje za onemoglost, starost in smrt počivalo do lanskega septembra, ko je stopil v veljavo poseben zakon, katerega izvrševalci in nosilci so postali Okrajni uradi za zavarovanje delavcev.

S tem je bila šele izpolnjena namena zakonodavca iz leta 1922.

Vse delavsko časopisje se spominja tega jubileja in tudi dnevniki prinašajo lepe članke o velikem pomenu naših socialnih institucij za naše narodno gospodarstvo.

Pri tej priliki se izražajo različne želje in predlogi, ki imajo šele izpolniti in modernizirati obstoječo socialno zakonodajo, ki bi stoddstotno ustrezala nadam zavarovancev.

Dve stvari sta, ki se posebno naglašata: prevelik birokratizem in večja duhovna povezanost med zavarovanci in vodstvom in odprava paritetnega zastopstva.

Ob tej jubilejni priliki smo v resnici pričakovali kak jubilejni odlok zakonodajalca vsaj v smeri odprave paritetnega zastopstva, kar bi moralo zavarovancev močno dvignilo. Upravo v roke zavarovancev, kontrolo pa v roke službodajalcev in zadoščeno bi bilo moderni in napredni pravici.

Če je to mogoče v modernejših državah, bi bilo tudi pri nas. Duh časa in zdrav demokratizem to zahtevata.

Glede birokratizma je pa zadeva

bolj ali manj posledica premajhne vzgoje človeka zavarovanca za cilje skupnosti od prirojenega egoizma poedinca.

Tudi duhovna povezanost bo nastopila tisti trenutek, ko bo ustvarjen boljši človek od današnjega, ko bo ta človek vedel in veroval, da so socialne ustanove namenjene splošnosti in da se mora tem splošnim koristim in ciljem podrediti osebni interes poedinca.

Ustvariti se mora tak človek, ki bo s ponosom trdil, da je vse življenje prispeval, a nikdar nič zahteval, in da bo vesel, da so njegovi prispevki lečili boli onih, ki jim usoda ni naklonila sreče biti zdrav.

Socialne ustanove so del naše kulture, zato je treba, da ob 50letnem jubileju gredo vsi činitelji na delo za kulturni dvig našega delavca, ker le to delo nas bo privedlo k praktični modernizaciji do sedanjih socialno-zakonodajnih predpisov.

Pol stoletja je za nami, naj bi usoda namenila v drugem polstoletju uresničenje vseh želja, ki jih stavljajo zavarovanci v svoje socialne ustanove.

Dvojne ideje družnosti

V procesu družnosti se vselej javljata dva različna človeška duha: eden ureja socialno življenje z zakonom sile, drugi se podreja zakonom življenja, resničnosti, stvarnosti in sloni na prostovoljnosti. Na načelu sile je zgrajena država, ki se v vsakem primeru polasti ljudi na izvestnem teritoriju, vse ostale organizacije pa so prostovoljna društva v obrambo takih in drugačnih interesov.

Ureditev notranjosti države je odvisna od njene ustave, od upravne oblike, ki je bistveno dvojna: demokratična in diktatorska. Vsaka od teh pa ima svoj svetovni nazor, svoja načela.

Ako sloni država na osnovnih problemih vsake politike, t. j., da ureja razmerje med posameznim državljanom in organizirano družbo po svojstvenih načelih, taka država je potem «demokratična». Poedincu nudi predvsem večjo svobodo. V tem je minimum ali najmanjši del sile, ki jo nad njim država izvaja, a istočasno tudi možnost, da posameznik sodeluje pri uveljavljanju te sile. Rekli bi torej, da je posameznik-državljan toliko prost, da lahko pristo prispeva državi s svojim sodelovanjem. Tako pomeni demokratična država avtonomijo.

podlagi «ideoloških» razlik? Nikdar! Niti vera, niti narodnost, niti razlika svetovnih nazorov jih ne razdvaja v borbi za — dobičkom. In zakaj bi delavstvo na zunanje ne tvorilo enotne fronte, saj je vendar povezano s skupnimi interesi? Zakaj bi lomilo svoje udarne sile na ideoloških čerih, kadar je v vprašanju njihov obstanek in dobrobit njihovih družin?

Ali kolikor je odločitev kongresa URSSJ lepa, toliko je tudi nevarna, kajti delavstvo je mnogokrat že na lastni koži občutilo neresnost in neiskrenost, s katero so ravno organizacije, včlanjene v tem savezu, izkoriščale zaupanje delavstva in ga poganjale v brezsmiselne in že v naprej izgubljene akcije. In kje imamo danes garancijo, da se kaj

Nasprotje tej demokraciji, avtonomiji, je heteronomija, ki sili poedinca v dejavnost. Saj ne zavisi demokracija kake države le od načina njenega nastanka, ampak veliko bolj od vsebine, jedra njene ureditve. Kaka konkretna ureditev države je demokratična po svojem postanku, ne pa po svoji težnji in duhu. Vsebinska tega pa nosi demokratični značaj šele takrat, ko odgovarja načelu enakopravnosti državljanov. Temeljni načeli vsake demokracije sta torej ona svoboda poedinca, ki ne ogroža svobode drugih in enakopravnost.

Tisti z demokratičnim svetovnim nazorom prizna načelo svobode in enakopravnosti ter smatra vse ljudi za enakovredne... in je po svojem bistvu strpnejši nego človek, ki so mu ti ideali tuji in je po svoji naravi oblasten in imperialističen. Vse drugo in njegova nestrpnost se očituje v območju volje in duha: namreč teži le za absolutno veljavnimi resnicami in spoznanji, ki jih sam zastopa.

Svetovni nazor — demokratični — pa ima še posebno značilno, čeravno manj vidno svojstvo, ki je močno govorilo v borbi za demokratično državno obliko in to je optimizem, s katerim zre

takega v bodoče ne bo dogajalo? Če hoče URSSJ resno in odkritosrčno sodelovanje z vsemi organizacijami, mora najprej onemogočiti zlonamerno izkoriščanje akcijske enotnosti in preprečiti ekstremnim elementom, da bi jo zlorabljali v svoje destruktivne namene. Delavske akcije so potrebne hladno mislečih, preudarnih in poštenih voditeljev. URSSJ mora najprej zagarantirati, da bodo vse njegove organizacije spoštovale načelo, ki ga je usvojil zagrebški kongres:

«Da se bodo ob skupnih nastopih delavstva iznašale odločitve na principu proletarske demokracije in vezale vse sodelovalce moralno in materialno.»

Le na taki podlagi bo enoten nastop delavstva mogoč in uspešen.

na ljudstvo in njegove obstojne dele, t. j. poedinca. Takemu se zdj svet le dober in lep, a tudi popravljen le, če je za to dovolj potrebne volje.

V diktatorskih urejenih državah je pa povsem nasprotno. Tu je oblast istovetno z diktatorjevo voljo, ki je izraz njegove pesimistične, imperialistične narave. Njegova zunanost je temu primerena, s katero hoče proučiti svojo energičnost in s teatralnimi afekti kaže svojo zamišljenost, preudarnost, voljo in odločnost. — In ta dva toka človeškega duha si skušata danes mnogo bolj ko kedaj izdolbsti strugo prvenstva v nadaljnjem zgodovinskem razpletu. Ali demokracija, ali absolutna podreditev sredine? Tu gre borba na eni v znamenje optimizma, s katerim stremi človeštvo za svobodo in enakopravnostjo, na drugi pa negativnosti teh pravic. In, ali ne pomeni to toliko kakor predprava ozkega kroga vladajočih? Te moči pa si ni mogoče praktično predstavljati brez zavojevanja in posesti materialnih dobrin, pri čemer oblika posesti ne spreminja resnice, da je to kapitalizem v novi obliki.

Prava resnica pa pravi, da zgodovina ne trpi velikih zastojev, v kolikor pa se le javijo, so le kot njena nužnost in le kot podlaga za nadaljnji razvoj. Razvoj pa ne sega v povratek. Treba je imeti pred očmi dejstvo, da je človeštvo preizkusilo že vse mogoče oblike medsebojne ureditve. Ako je te odklonilo, je bilo pri vsaki naslednji za novo izkušnjo bogatejše. Tako si bo izvojevalo pot tudi iz današnje zmede, ki jo skuša ozka absolutistična sredina napeljati v svojo idejno strugo. Ta tok pa ne nudi elementov za novo socialno zgradbo, kakor si jo vedno bolj demokratično in napredno usmerjeno človeštvo vselej želi.

Samo z delom, resničnim delom se more voditi moderna politika, z delom tudi svetovna politika in le z delom se moremo izogniti težeči majhnosti. Takšno delo, kakršnega potrebuje narod, — zahteva samozavešči.

Masaryk

Notranje politične vesti

Zborovanje.

V nedeljo 24. aprila se je vršil v Beogradu ogromen manifestacijski zbor Jugorasa. Bilo je baje navzočih 40.000 ljudi in je bila slika zelo peštra, posebno, ker je bilo videti ljudi z vsemi mogočimi znaki na prsih.

Zaposlitev delavstva v marcu.

Po podatkih OUZD je bilo v marcu vseh zavarovancev 92.317, to je za 5631 več, ko v marcu l. 1937. Od teh je bilo moških 57.556 (+ 4280), ženskih pa 34.761 (+ 1351). Bolnikov je bilo 2650, t. j. za 112 več, ko v marcu 1937. Odstotek bolnikov se je znižal za 2,87 odstotka. Povprečna dnevna zavarovana mezda je znašala din 23,90, za din 1,32 več, ko v marcu 1937. Celotna dnevna zavarovana mezda pa din 2.206,468, za 248.766 din več.

Dva jubileja.

Koncem tega leta poteče 30 let, kar je stopil v veljavo zakon o pokojninskem zavarovanju nameščenec, ki se je pričel izvajati 1. januarja 1909.

Istotako poteče koncem tega leta 20 let, kar obstoja zakon o pokojninskem zavarovanju nameščenec v naši državi, ki se je pričel izvajati dne 1. januarja 1919.

Oba jubileja sta važna ter z gotovostjo pričakujemo, da bosta ta dva jubileja dala povod ustanovitvi zavarovanja za brezposelnost.

K temu praznovanju in o njem bomo o priliki spregovorili še par besed.

Dobički borskega rudnika.

Francoska družba borskih rudnikov je objavila tako nekako prikrito bilanco za preteklo leto, ki pa ne more prikriti dejstva, da je družba navzlic ogromnim dividendam nakupila iz neizplačanih dobičkov tolikšne rezerve, da ne ve kam z denarjem. Poleg glavnice 60 milijonov frankov in poleg rednih rezerv ima družba še za 105,4 milijona frankov specialnih rezerv. Vse te rezerve pomenijo neizplačane dobičke. Družba izkazuje za lansk leto čisti dobiček v višini 107,7 milijona frankov nasproti 51,0 milijona frankov v prejšnjem letu. Od leta 1935. se je čisti dobiček počel porabljati.

Kako družba ne ve kam z denarjem, ne ve kam z denarjem.

Sola mora vzgajati otroke v prepričanju, da so znanost in poznavanje resnice, velika naravna moč, ki jo vsi priznavamo.

Masaryk

Inteligenca in njena sociologija

Večje ko so naše, naroda in človeka naloge in večje ko je število inteligence, tem bolj se nam silijo vprašanje, kakšno je tedaj razmerje med inteligenco in ostalimi družabnimi vrstami, ali kakšno mesto zavzema v družabnem redu? Stan da so, razred. Toda ta opredelitev je netočna, pomanjkljiva, ne sega v globino socialnega mesta, ker je vnanjega porekla. Najmanj primerna pa je definicija razred. To je pojem ali izraz, ki se je vrnil v naše besedišče ob boku razporeditve živalskih vrst ali kake snovi, ki jo vtakneš po tem ali onem materialnem interesu v ta ali oni predal.

Vsakdanje življenje nam more povedati, da je med inteligenco in narodnimi plastmi neka medsebojna povezanost in celo odvisnost in se jih z razredom sploh ne dotaknemo.

Zanima pa nas, kaj je inteligenca s socialnega stališča? Resnica je, da je treba družbi pred vsem pogojev za telesni obstanek. Toda to materialno življenje bi ne bilo človeško življenje, če bi bilo namen samo sebi ali v svoji enostranosti končni cilj: niti bi ne mogli govoriti o zgodovini narodov o njih napredku in kulturi. To bi bila gmota, slična življenju rastline, ki bi živela zgolj iz anorganskih snovi, torej onih iz zemlje ter bi ji ne bilo treba listov za usvajanje organskih prvin. Take družbe ni in je ne bo, ker ta potrebuje ob tem materialnem življenju duhovnega sveta in njegovih ustvaritev, ona teži v območje absolutnih vrednot: resnice, pravice, dobrote, lepote itd., torej do tja, kjer se prične svet človeka.

Točno je, da je skoraj vsak ustvarjalec-delavec vnanjih ali tvarnih dobrin več ali manj tvorec duhovnih vrednot, četudi v skromnem obsegu. Še prej pa se njegova duhovnost očituje pasivno, to je da tvorec duhovne dobrine občuti, doume in si jih osvoji.

Poslanstvo inteligence se torej tukaj prične, da ustvarja višjo kulturo ali vrši funkcije višjega pomena, kar potem družba usrka in vloži v nove ustvaritve. Kot taka pa ne more biti inteligenca tako absolutno podrejena socialno-ekonomskim ciljem in ni torej nikak razred, ker je njen odtis v socialni prostornosti povsod. Inteligenca je neka vez vseh prostornosti in bitja človeštva.

Inteligenca se zbira okrog višjih idealov, okrog načrta najčistejše in najvišje kulture, ki naj prodre v družbo in širi med to duhovne izsledke. Enako važno je tudi dejstvo, da ona vodi in vzdržuje načrt duhovne odbire.

Treba je v življenju nekega reda (organizacije dela, kapitala, znanja, volje za duhovne dobrine itd.), treba je sistema v pravcu moralnega interesa. Tudi tu je vprežena inteligenca, katera po-

leg duhovne vrednote tudi prva konsu-mira.

Vodnik v duhovnem smislu je torej inteligenca, vodnik kot stvaritelj, razširjevalec in konsument duhovnih dobrin. Naravno, da je stopnja tega doživljanja, od zavesti ali od resnične inteligence, ne pa od formalnega naziva (spričeval, izpitolov) ali pa od legitimacije kakega šolskega zavoda.

Tu se pa kar samo nudi vprašanje, kolika je pri nas ta zavest. Tu si lahko odgovori inteligenca sama, prav tako pa je odgovor v zaskrbljenosti zaradi krize inteligence, ki pa ni samo pri nas, temveč po celem svetu. Ni pa ta kriza celotnostna ali v vseh funkcijah inteligence. V tej prehodni dobi je inteligenca mogoče še bolj tvorna ko kdaj prej, ni pa tako živahna njena cirkularna funkcija. Inteligenca je v nekem notranjem boju, na razpotju v iskanju resnic, zlasti onih socialne smeri. Odtod njena zaprtost, nemir, dvomi in strah. Objek-

Pregled našega gospodarstva

Osnovni obrisi naše trgovinske politike in našega gospodarstva nam pokažejo zelo pestro sliko.

Pri nas, v državi je 620 zasebnih bank in 61 samoupravnih hranilnic, pod zaščito pa je trenutno 322 zasebnih bank in 23 samoupravnih hranilnic. Tako zbrane zamrznjene vloge so se v poldrugem letu skrčile od 4310 milijonov na 3600 milijonov, vloge pa so narasle od 3650 milijonov na 4965 milijonov dinarjev. Naša zunanja trgovina je bila tudi lani zelo aktivna, zlasti zaradi splošne konjunktne in spričo ugodnosti, ki so bile dosežene s trgovinskimi pogodbami. Obseg zunanje trgovine je dosegel stopnjo, kakšne od leta 1933 ni bilo. Napram letu 1936. je narasel izvoz za 50%, uvoz pa za 30%.

Plačilni promet je varen izraz naše trgovinske politike. Z Nemčijo se je plačilni promet zelo izboljšal, napram Avstriji in Češkoslovaški je dosegel zadovoljivo stopnjo, dočim obstojajo še vedno večje plačilne težkoče v naši trgovini z Grčijo in pa z Italijo. Dogovori z Nizozemsko, Veliko Britanijo, Švedsko in Dansko so rodili v praksi prav dobre sadove, kakršne bosta nedvomno prinesla tudi nova dogovora s Francijo in Belgijo.

Minister dr. Vrbanič je označil našo trgovinsko politiko kot načrtno ter dosledno. Industrijska politika je v skladu z agrarno sestavino naše gospodarske strukture, pri čemer pa so seveda upoštevani vsi interesi industrije in potrebe državne obrambe. Naša industrija je povečala svojo proizvodnjo. V naši državi je danes 3000 industrijskih podjetij.

tivni treslaji pa so posledica pred vsem gospodarskih in političnih vplivov. In zato jo utesnjuje in izloča iz ljudskih plasti. V to jo tudi pehajo nove ideologije in nova vzgoja intelektualizma in prakticizma.

In v kolikor je ta kriza posledica razmer na naši zemlji, v toliko je ljudstvo po pasivnosti inteligence prizadeto po naši krivdi. Ohromelost inteligence mora občutiti narod bolj v bodočnosti ko trenutno. Čim bolj je inteligenca v svojih funkcijah prosta in podprta, toliko večja in jačja je v družbi reakcija, toliko jačji ritem vsesplošne tvornosti, razmaha, napredka. Njeno poslanstvo nalaga inteligenci vedno večjo odgovornost napram narodu in svetu in prav ta doma nam narekuje, da se vprašamo, kaj ona pomeni v celoti občestev: o njenem socialnem izvoru in odnosu do socialne prihodnosti. Namesto slutenj in instinkta naj stopita zavest in spon-tanost, ki bosta pržila ogromnim, še spečim silam našega troedinega naroda: boljšo bodočnost.

Po njihovih industrijskih proizvodih je bilo povpraševanje zelo živahno. — Dalje je v Jugoslaviji prijavljenih 78 kartelov, v katerih je včlanjenih 345 tvrdk, od katerih je 130 obrtniških, 2 trgovska, 2 prometna in 44 zavarovalnih, tako da predstavlja število karteliziranih podjetij samo 4,3%. Najbolj kartelizirana je kemična industrija ter industrija papirja in lepenke, kjer obsegajo karteli le 3% vseh podjetij.

Naše obrtniško gospodarstvo pa kaže v dobi tehnike, industrijskega napredka in velikih kapitalističnih podjetij vse večje motnje. Naše obrtništvo je na sredini med kmetijstvom in mestnim gospodarstvom, med delom in glavnico in je v sredini vsega našega gospodarstva. Zaradi tega njegovega posebnega položaja v gospodarstvu vodi v smislu izjave trgovskega ministra sedanja vlada svoje obrtniško politiko s kompromisi med socialno političnimi in gospodarskimi političnimi ukrepi. Posebno močno je narasla v letu 1937. gradbeno obrt, ki se je v prvih osmih mesecih p. l. povečala za 671 obrtov. Zlasti se je število gradbenih obrtnikov povečalo v manjših mestih.

V tujem prometu se tudi zrcali obseg gospodarskih sil ter interesov. Ni državljana, ki ne bi priznaval tujskemu prometu velikega pomena, ki ga ima za naše narodno gospodarstvo. Vremen-ske prilike v preteklem letu so povzročile, da je bilo turistov nekoliko manj, najbrže pa je pri vsem tem vplivala tudi podražitev življenja pri nas, ker so bili tujci v prejšnjih letih navajeni na naše splošno priznane nizke cene.

Karel Nový:

14

ŽIVETI HOČEMO

(Roman.)

Oltar ugaša, zopet prihaja tema, toda iz teme brez prestanka bijejo besede kakor kaplje krvavega dežja:

«Pogubila svoje dete!

Ne, Magdalena ne spi, razločno čuje besedo za besedo, krvavi potoček zaliva njeno drobno in žge kakor ogenj.

Vzravkala se je na postelji; prišla se je za glavo in zastokala.

Ali je resnica?

Roke so ji kakor odstreljene padle s sencev in začele drgetati na odeji. Kam naj se zateče, da je ne bo preganjal ta glas? Kam naj udari z glavo, da se raztrešči in bo mir?

Pogubila svoje dete! sika glas in Magdalena mu ječaje odgovarja:

«Umorila!»

«Kaj vam je?» jo je vprašala sosedica in ji z roko segla čez obraz. Marija Magdalena se je prišla njene roke krčevito kakor utopljenec veje.

«Meni? Ah, nič! Čisto nič!» se je zavedela.

Ali vas kaj boli?»

«Nič mi ni.»

«Vročino imate», pravi sosedica. «Vse imamo vročino, vse to naše pasje življenje je vročina. Kaj boste vi, ki ste mladi. Koliko let imate?»

«Dva in dvajset.»

«Dva in dvajset!» je rekla žena in začela vzdihovati. «Jaz imam hčer skoro tolikšno!»

Magdalena pa misli na privid, na temačni hodnik in na očitačji glas, ki še vedno visi tu nekje in ki takoj zopet razločno spregovori, kakor hitro sosedica umolkne.

«Sam Bog ve, kje je in kaj dela.»

«Kdo?»

«Moja hči», šepeta bolnica in se sklanja k Magdalena postelji. «Moj Bog, koliko težkih ur imam zavoljo nje. Ne smejo nas siliti, da rodimo otroke, če jih nočemo, slišite! Če jih nočemo, če jih ne moremo rediti, če se ne utegnemo zanje brigati. Bila sem pošteno dekle, toda, moj Bog! med vojno sem služila v podeželskem mestu, bil je tak čas, gospodične so imele častnike, a moj fant je šel na fronto. Bil je Nemec s Tirolskega. Kaj naj rečem! Otroka je prevzela občina in jaz sem služila v Pragi, imela sem znanje z drugim, hotel me je vzeti, jaz pa sem se bala povedati po resnici. Veste, gospodična, za to bi morale biti postavile. Če dekle nima pameti, morajo večaki sami pomagati. Saj to ni nič drugače, kakor če opleveš gredo. Nič drugače», je ponovila. «Zdravniki naj bi to vedeli. Koliko nezakonskih otrok umrje, da se na onem svetu potikajo in mučijo sam bog vedi kje! In če ne pomro, kaj zraste iz njih! Iz malokaterga postane človek, ki je kaj prida! In potem je večna zdraha med nezakonskim otrokom in materjo, otrok nikoli ne odpusti materi, da je vzela drugega in da — to so večne bridkosti!»

Žena je utihnila, se stegnila na ležišče in Magdalena je videla, kako je sklenila roke na odeji, in slišala šepet njene molitve. In Magdalena se je zopet znašla pred oltarjem iz obličja v obličje z Materjo božjo. Mati božja se smehlja tako prijazno, da Magdalena kopni srce.

Sliši sosedin šepet:

«Usmili se nas, grešnikov!»

Postelja se ziblje, vsa soba se ziblje kakor ladja na reki, vedno hitreje, s tridesetimi ležišči zdrse v tok in nihče ne vesla! Kam nas bolne in slabotne zanaša tok življenja? V zapeljive vrtince, kjer se raztreščimo ali pa zopet pristanemo k zelenemu

bregru ter se razbežimo pod drevesa in na cvetoče poljane kakor nekoč?

«Zgodi se božja volja!» vdano spregovori v temo. Naglo je pomirjena, njene roke pokojno ležijo na gorkem ob telesu. Smehlja se. Zgodi se božja volja!

Kaj tako diši?

Prijeten vonj se širi semkaj na laz in zadaj šumi gozd. Diši voda spodaj, trava in mlada kri.

Drugo jutro je Magdalena mislila na odhod. Le kako naj to pove, kako naj to pove! Bala se je, da zdravnik sicer prikaži, potem pa se obrne k strežnici in poreče: Javite sodišču! S klecajočimi koleno je stala pri svoji postelji in šepetala nekaj, da zdravnik ni razumel in je morala prošnjo ponoviti. Potem jo je začel preiskovati.

«Lahko bi že davno šli», je dejal. «Za take bolnike nimamo prostora. Domov. Samo pazite nase. Delati ne smete. Srce imate slabo. In dve leti,» se je nasmejal, «nobenih otrok.»

Magdalena je videla le venec njegovih las okoli rožnate pleše na temenu in na prsih jo je še zeblo njegovo veliko, dlakasto uho.

Globoko si je oddahnila. Bojazen se ji je razpuhtela kakor slab zrak skozi odprto okno.

«Veseli bodite, da je šlo tako gladko», je govorila strežnica, ko sta šli čez dvorišče v pisarno. «Drugič pa bolje pazite. Mar se ne da prepričati? Ne bodite nespametni. Kaj pa zdaj? Ali boste sami poravnali račun ali naj to stori občina? Kar občina naj plača, vam tako ne ostaja denarja. Dandanes pride človeku vsako vinar prav, danes je drugače kakor je bilo pred letom. Povem vam pa, če bi ne bilo mene, bi se vam skuhala presneto vroča kaša! In Kardašovi tudi. Te babice se drži smola, vsako leto ima kakšno sitnost. Zapomnite si, take stvari se nikdar nikomur ne pravijo, dandanes se nikjer na svetu ne govori resnica, niti lastnemu možu ne. (Dalje prih.)

Zunanje politične vesti

Komaj je bil za Veliko noč podpisan sporazum med Anglijo in Italijo, ki rešuje sporna vprašanja v Sredozemlju, že so se pojavile vesti, da pride do enakega dogovora med Anglijo in Francijo. Zgodilo pa se je, da je ta sporazum presenetil vso Evropo in ne v mali meri Nemčijo in Italijo.

Med Anglijo in Francijo se je sklenil vojaško-gospodarski sporazum, s katerim se poveže v eno samo celoto največja in najmočnejša mornarica sveta z največjo in najmočnejšo vojsko na svetu ter bo obema velikima vojnima silama strateško in gospodarsko-tehnično poveljeval enoten generalni štab.

Računati bodo morali z najmočnejšo vojaško in enotno silo sveta.

Morda bosta treznost in preudarnost mnogo pripomogla, da bo prišlo do dalekosežnih meddržavnih sporazumov prizadetih držav, da se ohrani Evropi prepotreben mir.

Francosko-italijanska pogajanja so se začasno prekinila zaradi potovanja zunanjega ministra grofa Ciana na poročno svečanost v Albanijo.

Časopisje ve povedati, da so pogajanja naletela na izvestne težkoče. V uradni krogih pa poudarjajo, da prekinitve pogajanj ne bo nič vplivala na ugoden potek in zaključek.

Angleško-nemška pogajanja se bodo tudi kmalu pričela ter so že določili osnove, na katerih bodo pogajanja slonela, ki so:

- 1.) Spomenica češkoslovaške vlade o nameravanem manjšinskem statutu;
- 2.) Daladierjeva spomenica, ter njegove izjave in izjave francoskega vojnega ministra o nevarnosti kritičnega položaja;
- 3.) dosedanja namigavanja nemške vlade o njenih načrtih in namerah;
- 4.) Herriotove izjave od pretekle nedelje.

Nemčiji se hoče poprej predočiti nevarnost, ako se ne odpove oboroženi rešitvi perečih vprašanj. Nemška vlada bo opozorjena, da se o kakem desinteresanju Anglije v pogledu Češkoslovaške ne more računati, ker hoče Francija zavarovati neodvisnost Češkoslovaške, Anglija pa mir, ker bi se pojavila neposredna nevarnost vojne, če bi se ne našla mirna rešitev.

S takimi osnovami započeta pogajanja bodo samo dokazala, da sta Anglija in Francija odločeni iniciativno podvzeti vse korake, da se prisili Nemčijo k treznosti.

Češkoslovaška in Poljska, med katerimi je dolgo dobo let prevladovalo napeto razmerje, bosta skoro stopili k zeleni mizi, da si dokončno uredita prijateljsko in slovansko sožitje. Vsi znaki kažejo, da je v Poljski zavel nov veter, ki bo pihal mimo Berlina. K takemu preokretu je mnogo pripomogla demokratična dalekovidnost Češkoslovaške, ki je imela bratsko slovansko roko vedno pripravljeno, da jo proži k prijateljstvu. Angleško-francoski sporazum je to akcijo samo pospešil.

Hitler hiti tačas v posete v Italijo, za katerega sprejem je Italija žrtvovala težke milijone, da dá s tem podarka važnosti politične osi Rim-Berlin.

Po izvršenem posetu bo šele mogoče zvedeti o pravi nameri tega potovanja v Rim, ki zaenkrat ni samo vljudno vračilo obiska Mussolinija v Nemčiji.

Rumunija se ukvarja z očiščevalnimi akcijami Codroenovega vpliva ter je vse voditelje razpuščene «Zelene garde» internirala v neko oddaljeno vasico.

Med važne politične dogodke spada grško-turški sporazum in so bili turški državniki na obisku v Atenah naj-slovesneje sprejeti. Turška državnikarja sta s spremstvom ogledala poleg drugih znamenitosti tudi v Solunu stoječo rojstno hišo predsednika turške republike Ata Türka. Prisrčno slovo dokazuje, da sta se oba naroda močno približala in da bo imelo njuno prijateljstvo ugoden odmev pri balkanskih državah in njeni politiki.

Delavci pred podpisom kolektivne pogodbe

V četrtek dne 28. aprila 1938 se je nadaljevalo prvo poravnalno postopanje za stavbno stroko. Prvotno je izgledalo, da bo težko priti do sporazuma, saj se je pri zadnji obravnavi situacija poslabšala, toda kljub temu stojimo pred dejstvom, da bo prihodnji teden podpisana kolektivna pogodba za stavbinsko delavstvo, za katero se je delavstvo tako dolgo borilo in za katero so se vlekle pogajanja že od lanskega meseca novembra.

Torej prvo poravnalno postopanje je končano z delnim uspehom in v sredo 11. maja se bo vršila druga razprava tega poravnalnega postopka, na katerem se bo podpisala nova kolektivna pogodba za stavbinsko delavstvo. Sklenjeno pa je, da stopi kolektivna pogodba v veljavo že 6. maja 1938.

Ostalo bo 5 mezdnih razredov. V prvem mezdnem razredu bo minimal-

na urna mezda za zidarje po 3 letih izužitve din 5.75, s 1. januarjem 1939 pa se bo ta zvišala na din 6; za zidarje do 3 let po izužitvi pa bo minimalna mezda v istem razredu din 5.25, za delavce pa bo minimalna mezda v I. razredu din 3.75, s 1. januarjem pa naj bi se zvišala na din 5.85. Vse ostale mezde v posameznih razredih bi se prilagodile sorazmerno mezdami I. razreda.

Želja vseh je, da naj bi ta pogodba dobila trajnejšo veljavnost in naj bi bila eno leto neodpovedljiva, nato pa bi jo lahko po potrebi odpovedala vsaka stranka na gotovo dobo. Dana pa bo možnost, da če se bodo življenjske razmere bistveno izpremenile, da se vsedejo k razpravi zastopniki delodajalcev in delojemalcev, na kateri pa bi se lahko razpravljalo le mezдно vprašanje, brez odpovedi kolektivne pogodbe.

Delavstvo podjetja „Sava“ je dobilo kolektivno pogodbo

Po dolgem zavračevanju in vznemirjanju je vendar zmagal zdrav pameten prevdarek in lastnik podjetja «Sava» na Jesenicah in zastopniki delavstva so se v petek dne 29. aprila zbrali v pisarni podjetja, ter sporazumno uredili vsa delavska vprašanja, zaradi katerih je bilo veliko nepotrebnega dela in zaradi katerih je morala poseči vmes tudi oblast. Končno je le izprevidel lastnik podjetja in tudi drugi činitelji, da je najbolje, da se podjetje sporazume z delavstvom, kajti edino na ta način bo delo res složno in stvarno napredovalo.

Delavstvo, ki je zaposleno v podjetju «Sava», kovinski galanterijski industriji na Jesenicah, je dobilo novo in prvo kolektivno pogodbo. Dolga je bila pot, veliko je bilo stroškov in stran vrženega denarja, pa tudi veliko nedolžnih žrtev, preden je prišlo do podpisa te kolektivne pogodbe.

Kolektivna pogodba je podpisana in je stopila v veljavo že 1. maja. V tej kolektivni pogodbi so upoštevane vse določbe obstoječe socialno-politične zakonodaje. Delavstvo pa je uvrščeno v pet mezdnih razredov, in sicer so v I. razredu specialni delavci-profesionisti, katerim določa mezdo podjetje po sporazumu; v II. razredu vsi ostali profesionisti do 6 mesecev zaposlitve, katerih urna mezda znaša din 4.—, dalje oni po 6 mesečni zaposlitvi, katerih urna mezda znaša din 4.50, po enoletni zaposlitvi pa din 5.— na uro. V III. razred spadajo delavci, ki so stari nad 18 let in prejema v prvih 6 mesecih zaposlitve din 3.50 na uro, po 6 mesecih pa din 3.75 na uro. V IV. razred spadajo delavke nad 18 let starosti in prejema din 2.80 na uro. V V. mezdni razred pa spadajo mladoletni delavci in delavke z din 2.25 na uro.

Delavstvu so se zopet mezde deloma izboljšale, toda vsakdo bo uvidel, da so te mezde še sedaj prenizke in zato bo naša prva dolžnost, da se sčasoma tudi to popravi. To pa bomo dosegli

le tedaj, če bo delavstvo zavedno, enotno in 100 odstotno organizirano.

Druga važna pridobitev za delavstvo je dejstvo, da je podjetje v bistvu priznalo plačane dopuste, in sicer za dveletno zaposlitev pripada delavcu 2 din plačanega dopusta. To je sicer malo, a vendar nekaj, če pomislimo, da imamo pri nas velike industrije, ki plačanih dopustov ne priznajo in jih ne bodo priznali, dokler ne bo to določeno z zakonom.

V zapisniku, ki je bil sestavljen ob podpisu te kolektivne pogodbe, pa se je delavstvo zaščitilo s posebno klavzulo pred izkoriščanjem in izigravanjem s tem, da je podjetnik končno pristal na to, da v kolikor bo podjetje nudilo posameznim delavcem stanovanje, ne bo zahtevalo za istega večje priznavalnine kakor do din 80.— za osebo v sobah, ki so kurjene in opremljene z razsvetljavo in do din 60.— za ostale sobe. Delavec, ki uživa tako stanovanje, mora istega ob izstopu iz službe v roku 5 dni pod izvršbo izprazniti.

Končno se je s podpisom te kolektivne pogodbe rešilo to pereče delavsko vprašanje, za kar pa ima največ zaslug Narodna strokovna zveza, ki se je z resnim in stvarnim delom odločno postavila za upravičene delavske pravice, proti zatiranju, izmzgavanju in izkoriščevanju delavstva. Ona je tista, ki je dala vzpodbudo za ureditev delavskih razmer v podjetju «Sava», ki je sestavila osnutek kolektivne pogodbe in odločno vodila vso borbo do zaželenega uspeha. Dokaz zato so izjave delodajalca, ki je dejal pri pogajanjih, da so prav zastopniki NSZ tisti, ki so ga pripravili do tega, da so odmerjene mezde določene v tej višini.

Težka je bila borba in veliko je bilo dela, toda člani NSZ in tudi ostalo delavstvo mora biti zadovoljno s tem uspehom, ki je sicer delen, toda ledina je zorana in v bodoče bo delo lažje, posebno, če bo delavstvo zavedno, solidarno in organizirano.

Tujec na naši zemlji . . .

«Ne samo skrb za socialni položaj našega ljudstva, ampak tudi vprašanje ohranitve in obrambe našega naroda nas neogibno sili h korenitemu rešenju zaposlitve tujcev v naši državi», so besede v svarilo in resnico. In še so druge besede: «Najboljši kos našega kruha grizejo tujci, mi pa hiramo telesno, duševno in duhovno. Naše zadnje upanje je umik v tujino, kjer moramo okušati najtežjo resnico: sramoto osebnemu in narodnemu dostojanstvu. Glasi se: Najslabši kos kruha na tuji zemlji je čestokrat boljši od onega z rodne zemlje. Kdo nosi na tej bolesterzi zgodbi krivdo, kje je vzrok temu ponižanju naše zemlje in njenih sinov? Že dvajset let kažemo zamaš s prstom v sredino naše nesreče in sramote, že dvajset let neprestano opozarjamo na črva, ki prodira vedno globlje v osrčje našega ži-

tja. Beseda je vedno bolj glasna, ker je vedno bolj utemeljena in ali res ni nikogar, ki bi jo poslušal in si jo osvojil kot glas domovine?

Na naši zemlji je tujec z dobrim grizljajem, naš človek doma in v tujini pa onemoglost. Z največjo bridkostjo mora ugotoviti, da je grizljaj našega delavca na tujem še vedno boljši od grizljaja v lastni domovini. Ali ni to res težka obsodba! Tu se giba problem ohranitve in obrambe našega naroda. Borba za trd grizljaj skorjice kruha je pred vojno razganjal naše zdrave roke na vse vetrove, ker ni bila naša zemlja le prirodno pasivna, ampak tudi pastorka dunajskega režima, ki je dosledno protitežiral svoje miljenice. Danes ni več močnega Dunaja, nadomešča pa ga tuj kapital, investiran predvsem v gospo-

darskem osišču, v industriji, kjer je zastopan v pretežni večini.

In ta kapital, ki se po naši krivdi prav nič ne ozira na naše interese, temveč ima poleg svojih gospodarskih tudi druge račune, dosledno zaposluje na najboljših mestih uprave in tehničnega obratovanja «nenadomestljive» in jih zelo protežira. Ali je tukaj resnična resničeva sposobnost, ali je naša prevelika strpnost, popustljivost, obzirnost ali kaj? Te naše pretirane obzirnosti je poštenega človeka res sram in ne more razumeti, da je število nenadomestljivih doseglo že pred tremi leti, in sicer leta 1933. 140.000. Po narodni, oziroma drž. pripadnosti je Čehoslovakov 38.423, Madžarov 21.316, Rusov 26.790, Italijanov 20.800, Avstrijcev (Nemcev) 9373 in skoraj 13.000 še drugih. V industriji in obrti jih je 48.034, v poljedelstvu, gozdarstvu in ribištvu 46.273, v prometu 16.811, v javnih službah in svobodnih poklicih 15.124, v ostalih poklicih 13.524, a v poljedelstvu le 1460.

V splošnem pa je to število že naraslo. Največji dotok je Nemcev, ki bodo, kakor vse kaže, številčno naraščali.

Poglejmo si pa koliko je teh tujih državljanov naših tujcev? Lahko jih tako nazivamo po njihovi miselnosti, ki je pretežno vse prej ko lojalna, kaj šele naša. To se kaže v njihovem vedenju napram našemu življu v službi in izven nje.

Državljanje iz ČSR lahko uvrstimo v posebno poglavje, ki jih delimo v dve skupini: v Nemce in Čehe in te spet v take, ki niso bratski ČS v posebno čast. Naši stvarj v korist naj dostavimo, da služi njihovo vedenje napram našemu delavstvu kot merilo za večje ali manjše simpatije do njih naroda in države. Preprosto ljudstvo sodi po vtisih iz neposrednega življenja. Vseeno pa ni, kako gleda naš človek na njih domovino, zato gledamo od te strani s posebno pažnjo in nas zelo zaboli, ko čujemo na ta naslov ne baš laskave izjave.

Število teh «nenadomestljivih» je porazno za naše gospodarsko, socialno in nacionalno življenje. Število strokovno naobraženega naraščaja raste in brezupno čaka na službo, čeravno bi brez vsakega rizika za dotični obrat zasedel primerno mesto. Vemo, da ima naš človek za to vse pogoje in ima poleg svojih strokovnih sposobnosti tudi tiste vrline, ki jih znajo naši sosedje bolj ceniti kakor mi, imajo namreč svojo nacionalno zavest, svoj domovinski čut in ljubezen do zemlje. Ali naj izgubimo še te, da popolnoma utonejo v obup in se razkroje kot oni stotisoči, ki so raztreseni po vseh kontinentih, za našo narodno sredino že izgubljeni? Ta boj za vsakdanji kruh prevpije višja moralna čustva in tudi ona, ki so usmerjena v nacionalno etiko.

Da, ta problem je pereč in zahteva smotrnega dela od vseh javnih delavcev, gospodarskih, stanovskih, političnih in ostalih udruženj. Zemlja mora znati otroka rediti in to imejno vedno pred očmi.

Iz delavskih krajev

Medvode

Delavstvo podružnice NSZ v Medvodah je hotelo letošnji 1. maj, kot praznik pomladi, lepo proslaviti. Zbralo bi se delavstvo iz papirnice, Tanina in Medičeve tovarne, katerim bi se pridružila še podružnica Ljubljana in bi krenili peš na Goute, oziroma na Govejek, kjer je dom jugoslovanskih obrtnikov. Žal, do tega izleta ni prišlo, prvič vsled slabega vremena, drugič pa, in to je že vsem znano, ker podjetje Medič v Medvodah noče nikdar nič slišati o kakšnem delavskem prazniku, kljub temu, da je vnešen tudi v kolektivno pogodbo, katero je podjetnik lastnoročno podpisal.

Tu se dela naprej, kakor na navadni dan, brez vsakršnega poviška, pa naj bo petek ali svetek.

1. maj naj bi bil praznik dela, ker si ga je izbral proletariat za svoj praznik, da ob pričetku najlepše letne dobe proslavi pomlad in si v svobodni naravi nabere novih duševnih moči za dneve, ko bo treba prestat med ropotom strojev marsikatero grenkost. Vse take delavske praznike, ali kar bi bilo za delavca količikaj ugodno, vse nam hoče kapital preprečiti. Naš cilj naj pa ostane ta, da obdržimo stare delavske tradacije.

Češkoslovaška v miru in vojni

(Pod tem naslovom je konzul češkoslovaške republike g. ing. Miňovský predaval v zadnjih dveh mesecih v raznih krajih Slovenije o notranji in zunanji politiki Češkoslovaške. Iz tega predavanja smo vzeli nekaj podatkov, ki so glede na najnovejšo dogodke okrog te demokratične republike še aktualnejši.)

V prvem letu republike je bil sprejet zakon, po katerem je morala vsaka občina ustanoviti javno knjižnico za izpolnitev izobrazbe vseh slojev. V občinah, kjer ima narodna manjšina vsaj štiri sto pripadnikov, je morala biti ustanovljena tudi manjšinska knjižnica. — Pred prevratom so imeli Slovaki na Ogrskem le 377 osnovnih šol, katerih glavni namen je bil, da so se učenci naučili govoriti in misliti po madžarsko. Srednjih šol pa Slovaki sploh niso imeli. Že po osmih letih republike pa je bilo na Slovaškem 2652 osnovnih in meščanskih šol, 37 srednjih šol, 13 učiteljskih in univerza. — Boj mlade republike za socialno pravičnost se je začel z zakonom o agrarni reformi. Kako potreben je bil ta zakon, priča dejstvo, da je imelo na Češkem, Moravskem in v Šleziji 236 posestnikov skoraj 30 % zemlje, na Slovaškem in v Podkarpatski Rusiji pa približno 900 posestnikov 35 % zemlje. Iz odvzete zemlje so razdelili skoro milijon hektarjev malim pridobitnikom brez razlike narodnosti. Mnogo zemlje so razdelili mestom in občinam. Vsa odvzeta zemlja je bila plačana, in sicer tako, da so po sodbi tujih strokovnjakov dobili plemiški lastniki zemlje najvišjo odkupnino med vsemi državami srednje in vzhodne Evrope. — Od 1880. do 1921. leta, torej v štiridesetih letih pod Avstrijo, je bilo zgrajenih v čeških deželah 260 tisoč poslopij, v prvih desetih letih republike pa 234 tisoč. To se pravi, da so zgradili v republiki v desetih letih skoro toliko poslopij, kakor pod Avstrijo v štiridesetih. — Češkoslovaška je že leta 1919. uvedla osemurni delavnik. — Uzakonjeno je bolniško, nezgodno, invalidno in starostno zavarovanje oseb v svobodnih poklicih. — Izdan je bil zakon o zaščiti mezd in plač, zaščiti žen in otrok, zakon o mladinskem skrbstvu, stanovanjskem skrbstvu, obrtni inšpekciji, delovnih sodiščih itd.

(P) vsem tem je razumljivo, zakaj Češkoslovaška lahko mirno gleda na

razne levičarske pokrete, medtem ko jih druge s silo zatirajo. Saj je republika dala svojemu ljudstvu že mnogo tega, kar zahtevajo povsod levičarsko usmerjene množice. Take zahteve se smatrajo ponekod za zločin in tisti, ki upravičeno kriče po socialnih reformah, so — prevratni elementi. Seveda, kajti onim, ki danes vladajo svet, je pač mnogo na tem, da ostane vse pri starem. Njim se sijajno godi — na račun revežev. — (Op. priobčevalca.)

Nad vse zanimivi so podatki o manjšinah na Češkoslovaškem. Zdaj ko stoji vprašanje nemške manjšine v ospredju vsega zanimanja, nam zadoštuje nekaj podatkov, da presodimo upravičenost zahtev nemškega življa po izboljšanju svojega položaja v republiki.

Pri urejevanju odnosov med državljani je bilo manjšinsko vprašanje med najvažnejšimi problemi. Ta problem je bil rešen tako, da ni na svetu države, ki bi bila proti svojim manjšinam pravičnejša kakor je Češkoslovaška. Najlepši dokaz tega je usoda nemške manjšine na Slovaškem in v Podkarpatski Rusiji, kjer je 150 tisoč Nemcev. Ta manjšina ni imela pred prevratom nobene šole in ji je grozila popolna madžarizacija. Danes ima 132 osnovnih in 6 meščanskih šol ter popolno kulturno in politično svobodo.

Od 700 tisoč otrok manjšinskih narodnosti hodi v šole s svojim materinim jezikom 652 tisoč otrok. Ostalo so otroci, katerih starši stanujejo posamično v krajih, kjer ni potrebnega števila otrok za manjšinsko šolo.

Češkoslovaška vlada je prepustila Nemcem dve tehnični visoki šoli, ki so jih imeli pod Avstrijo, čeprav imajo Čehi in Slovaki tudi samo dve taki šoli.

Vse manjšine so v parlamentu enakopravno zastopane, tako da ima tudi neznatna poljska manjšina, ki ima 80 tisoč pripadnikov, dva poslanka. V češkoslovaški vladi so bili vedno po trije nemški ministri. Uporaba materinskega jezika v javnih uradih je z zakonom zajamčena v vseh onih krajih, kjer šteje manjšina vsaj 20 odstotkov prebivalstva.

Iz vsega tega se jasno vidi resno prizadevanje češkoslovaške vlade, da zadovolji svoje ljudstvo in to brez na narodnost.

Bolniške podpore po izstopu iz dela (Litija).

Vprašanje: Koliko časa po izstopu iz dela imam še pravico do podpore pri Okrožnem uradu?

Odgovor: Zakon o zavarovanju delavcev (§ 56) pravi: Član, ki je bil v enem letu vsaj 6 mesecev zavarovan in ki zato, ker nima zaslužka, ne more plačevati članskih prispevkov, uživa pravico do bolniških podpor, ako biva v območju naše države, 3 tedne po izstopu iz obrata. Ako je bil član v zadnjih dveh letih najmanj 12 mesecev zavarovan, uživa pravico do teh podpor 6 tednov po izstopu iz obrata.

Verjamete ali ne?

— da bo abesinski cesar «podnajemnik» v Abesiniji.

— da je brezplačne karte za v Beogradu dobiti samo v izrednih prilikah.

— da je Mars, bog vojne-baje že zaprosil za daljši dopust.

— da osebni zdravnik Stalina prišče navadno istočasno šest njegovih dvojnikov, da prav za prav niti ne ve, kateri je Stalin.

— da bodo stare, dolenske tramvaj-ske tračnice uporabili za «novo» progo na pokopališče k Sv. Križu.

— da bo dala trdka Bat'a v svoji palači v Ljubljani postaviti namesto nedovoljene kavarne lokal, kjer se bodo oddajale koncesije za kavarne, gostilne in tako dalje.

— da je v seznamu najdenih predmetov dobiti včasih tudi kako kost, ki so jo že drugi ogledali.

— da je politična resnica to, česar nihče ne privleče na dan.

— da je človek oblečena zver,

— da je civilizacija kot klopica v parku.

— da je kultura kot park brez klopice, in

— da je splošno propadanje kot klopica brez parka.

— da je pesnik edini resnični lastnik realitet,

— da je življenje boj, ki nastane iz strahu pred bojem,

— da je predavatelj Heliak, ki je navadno predaval o temi «Kako obogatiš» nedavno umrl od lakote,

— da je pri mimohodu čet pri paradi 1. maja na Rudečem trgu v Moskvi delal Stalin seznan tistih oficirjev, ki so slabo korakali, da jih bo «upokojil».

— da so se v Ameriki ženske organizacije dvignile proti knjigi «O zakonu», katero je napisal Leon Blum,

— da tovarnar Medić na debelo krši delavski sporazum,

— da so v San Sebastjanu v Frankovi Španiji imeli komemoracijo za Ludovika XVI.,

— da je neki narodni poslanec beograjske skupščine, izvoljen na volitvah 5. maja, zadel loterijski dobiček v iznosu enega milijona dinarjev,

— da poslanci v Bolgariji avtomatično izgube svoj mandat, če niso za vlado,

— da je bil prej hitlerjevski pozdrav in kljukasti križ na Dunaju dovoljen samo za «privatno uporabo»,

— da si narodni poslanci, ki so bili izvoljeni na Jevtičevi listi, dostikrat predhacivajo, zakaj so prišli na to listo in da niso niti vedeli, kje se nahaja «njihov» srez.

— da je bil ves uspeh Društva narodov in debat o razorožitvi ta, da je neka država v Evropi morala vsled neuporabnosti prodati dve stari podmornici kot staro železo.

O severnoameriški ustavi

Tisti, kateri so sestavili ustavo, so bili ljudje, ki so se borili v revoluciji. Spremljali so časno vlado, katera je skoraj izgubila vojno in gledali trajno gospodarsko bedo onih trinajstih malih republik — katere so imele mir, toda nobene izvršilne oblasti.

In tako, ko so ti prvaki delali novo vlado, so sestavili med seboj tak sporazum, kakršnega sklepajo med seboj ljudje, ki hočejo med seboj sodelovati. Za najmlajše med narodi so sestavili tisto, kar je danes najstarejši pisani dokument, proti kateremu ljudje trajno živijo, kakor celi narodi.

Ustava Zedinjenih držav je lajški dokument, ne pa pravni ugovor. Tega se ne more dostikrat naglašati. Madison, ki je zanj najbolj odgovoren, ni bil pravnik — kakor niso pravniki Washington in niti ne Franklin. Kadar so pri sestavi o nečem razpravljali, kar so smatrali za večno resnico, nespremenljivo v času in ne v kakršnihkoli prilikah, uporabljali so dobre določene izraze. Z odločnimi stavki so zabranili tako imenovane zvence naslove: plemstvo, službodajo po protekciji in izdajanje denarja iz državne blagajne. Ko so razpravljali o temeljni upravi vlade, so uporabljali splošne izraze, nanizali samo principe in programe, da bo ustava dovolj gibčna za potrebe bodočnosti in da se ji vsak lahko prilagodi.

Franklin D. Roosevelt.

RAZGLAS.

Za mesec maj 1938 se odreja sledeči vrstni red zdravniške službe ob nedeljah, ki velja za vse družinske člane brez razlike na njih bivališče, in sicer: 8. maja t. l. g. dr. Milan Čeh, 15. maja g. dr. Bartol Keržan, 22. maja g. dr. Milan Čeh, 29. maja g. dr. Bartol Keržan.

List kritizirati je lahko — so-trudniki zakaj ne sodelujete?

2.500.— Din, potrebujete da zaslužite 1.000.— Dinarjev mesečno doma.

, ANOS“ MARIBOR, Orožnova ul. 6.

Nalepite znamko.

Kulturni obzornik

Skyarkin: «Izpit za življenje»

Kadarkoli gledam ali berem kakšno sovjetsko stvar, imam vtis, kot da gledam skozi umita okna v naravo, ki jo je pravkar dež opral. Vse je jasno in svetlo in celo madeži so lepi. Prav tako je tudi pri tej Skyarkinovi komediji. V njej se nam odpira svet, ki slovi na drugih osnovah kot naš, ki je boljši in pravičnejši od našega in ki pa šele nastaja, svet, ki še ni našel končne oblike, ki pa že ima svojo smer. Povsod se čuti tista neobdelanost, obenem pa se ne morem iznebiti občutka velikopoteznosti zasnov. Vse to nas ujame v svoje čarobne mreže, da gledamo in strmimo.

Dejanje komedije ni enotno in ga ne zaokroža vodilna zgodba, temveč nam prikazuje v medsebojni povezanosti celo vrsto različnih življenjskih usod in v zvezi z njimi vse polno problemov.

Stari svet predstavlja odpuščeni uradnik Zverjov (ki je na svoja stara leta pričel pisati sentimentalno-tragične romane, ki jih nova generacija sprejme kot humoreske) in njegova žena, realna ženska starega kova, ki se v novi dobi ne znajde: je neposredna in naivna in smatra možovo pisateljevanje za neumnost. Ob tej dvojici moremo jasneje občutiti razliko med starim in novim svetom. Svet zase je njuna šepava hčerka Ljuba, ubogo dekle, ki jo občutek manjvrednosti preganja in zastruplja. Najmočnejša in najsvetlejša je oseba profesorja Strahova, Z. njim je podan lik idealnega vzgojitelja, ki ni samo razumsko sprejel vzgojnih idealov, ampak jih je tudi s srcem oploдил. Kajti edinole oni, ki so mu načela obenem del razuma in del srca, bo znal ob vsakem času najti pravo besedo in bo mogel nuditi resnično oporo omajanemu človeku. In zato se okrog Strahova zbirajo v nezdah stari in mladi in odhajajo od njega potolaženi in ohranjeni. V tem razdeljevanju lastne življenjske sile postaja Strahov sam močnejši, v njem črpa moč za prebolenje lastne nesreče, ko ga zapusti žena. Svojevseboj je tip dijaka Stjepana Iljina, fanta, ki ga je vzgoja dvignila iz brezdnega zločina in nemorale do višine poštenega in koristnega človeka. Svojevseboj sovjetski zato, ker se pri nas ne dogaja, da bi družbi uspelo poboljšati take socialne žrtve. K verjetnosti in realnosti pripomore lik profesorja Verhovskega, zlobnega in škodoželjnega človeka, ki ga pisatelj postavlja kot nasprotje Strahova. Kot človek, ki ne verjame v možnost poboljšanja, brezobzirno sramoti dijaka Iljina, s tem da kljub obljubi javno razkriva njegovo preteklost. Toda Strahovu, pravemu vzgojitelju, se posreči znova zgraditi, kar je Verhovskij podrl.

Komedija nam posreduje doživetje velike, junaške in podporne vzajemnosti med ljudmi, ki ima v sebi moč, da privede posameznika preko vseh težav na varni breg zaupanja vase, v sočloveka in v bodočnost.

Za smeh in kratek čas

Občutljiv za prehlad.

Žena (možu, ki si umiva noge, pa pusti nogavice kar na nogah): «Ja za bežjo voljo, zakaj pa ne snameš nogavic?»

Mož: «Nisem neumen, da bom spet ozebel.»

Nadomestilo.

Mati: «Stopi Francka v trgovino po kilogram sladkorja.»

Hči: «Oh, pa prav zdaj, ko čitam tako zanimivo povest.»

Mati: «Le pojdi, Francka, le pojdi! Bom pa jaz mesto tebe ta čas čitala!»

Enako z enakim.

Mlada in lepa Židinja je sedela v gledališču poleg starega gospoda, ki je slovel zaradi svoje surovosti. Židinja je postala dolgočasno in je nehote zavezala.

«Ej, ej, gospodična, le ne požrite me! ji reče stari precej glasno.

«O, ne!» mu odvrne gospodična še glasneje, «bodite brez skrbi! Židinja sem in ne jem — svinjskega mesa.

Praktični nasveti

Mokrega dežnika ne odpiraj popolnoma, tudi zaprtega ne smeš pustiti, temveč ga poveži na pol zaprtega na tla, da se tako posuši. Če dežnik suši popolnoma razpet, se blago, ko se posuši, raztegne, sčasoma postane blago ohlapno in propušča dež. Ko shraniš dežnik, ga ne zvij, zlasti če je svilen, ker se tedaj po robovih kaj hitro strga.

Baržunaste ovratnike na suknjah očistiš s prerezano čebulo in sicer tako, da s čebulo drgneš proti dlačicam, potem zbriseš s suho krpo in ko se je ovratnik posušil, ga zlikaš s paro. To narediš tako, da deneš likalnik narobe v kak lonec (likalnik na ogelje ni pripraven za tako likanje), na likalnik daš dvakrat ali trikrat zloženo krpo, na krpo pa položiš baržun in ga premikaš sem in tja, kakor če bi likala z likalom. Ko je ovratnik tako zlikan, ga skrtaj še s suho krtačo in to proti dlačicam.

Pravni svetovalec

Doba zavarovanja ne vpliva na višino rente (Kranj).

Vprašanje: Ali dobi delavec, ki je dalje časa zaposlen, večje podpore in rente kakor njegov tovariš, ki je bil manj časa zaposlen, iz naslova starostnega onemoglostnega zavarovanja?

Odgovor: Podpore in rente se po zakonu o zavarovanju delavcev ne ravna po dobi zaposlitve. Čim je bil nekdo zaposlen vsaj štiri leta, ima pravico do onemoglostne rente in ta renta je enaka za onega, ki ima samo to članstvo ali pa tudi več članstva.